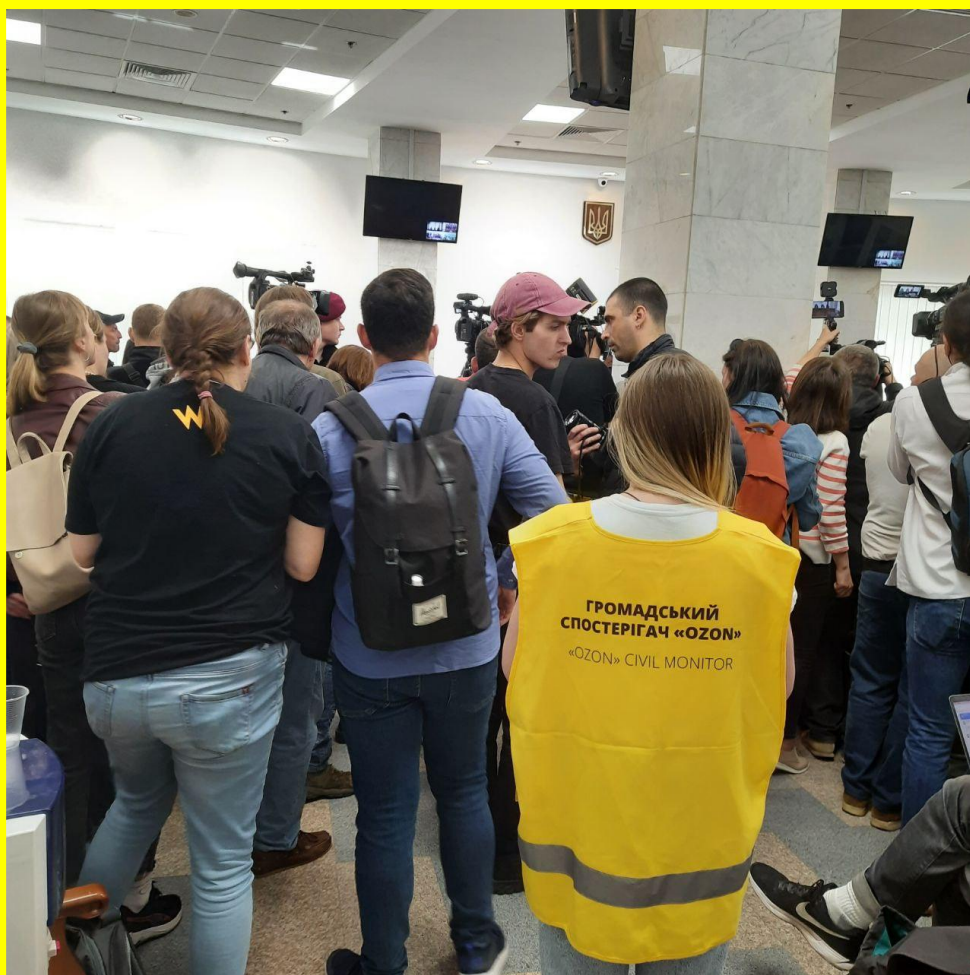

СУД НАД ШИШИМАРІНИМ: Аналітичний звіт Групи громадського спостереження “ОЗОН”

Київ, 2022

ВСТУП.

23 травня 2022 року Солом'янський районний суд міста Києва ухвалив перший вирок російському військовому за скоєння воєнного злочину в Україні. Колегія суддів визнала винним сержанта Шишимаріна Вадима Євгеновича у порушенні законів та звичаїв війни, поєднаних з умисним вбивством (частина друга ст. 438 Кримінального кодексу України) цивільного — мешканця селища Чупахівка Сумської області Олександра Шеліпова 28 лютого 2022 року. За вчинення злочину військового РФ Шишимаріна засудили до довічного ув'язнення.

Група громадського спостереження «ОЗОН» спостерігала за судовим процесом та за його результатами оприлюднює аналітичний звіт. У звіті міститься короткий та детальніший опис подій, а також експертна оцінка судового процесу.

Судові засідання відбувалися 18, 19, 20 та 23 травня 2022 року.

Судочинство здійснювалося колегією суддів Солом'янського районного суду м. Києва: Агафонов С.А. 0(голова засідання), Криворот О.О., Бурлака О.В.

Визначення складу злочину здійснювалося за **частиною другою статті 438 Кримінального кодексу України «Порушення законів та звичаїв війни»:**

«1. Жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також віддання наказу про вчинення таких дій - караються позбавленням волі на строк від восьми до дванадцяти років.

2. Ті самі діяння, якщо вони поєднані з умисним вбивством, - караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.»

Засідання 18 травня (підготовче судове засідання).

Короткий опис подій:

О 14:31 у Солом'янському районному суді м. Києва розпочалося засідання за обвинуваченням військового РФ Шишимаріна.

Присутні: 2 прокурори, потерпіла Шеліпова, перекладачка, захисник Овсянніков, обвинувачений Шишимарін.

Провадження здійснювалося колегією з 3 суддів: Агафонов С.А. (голова засідання), Криворот О.О., Бурлака О.В.

Відводів жодна зі сторін не заявляла.

Прокурор оголосив короткий зміст обвинувального акту. Шишимаріна обвинувачують за ч.2 ст. 438 ККУ. Цивільний позов не заявлявся.

Шишимарін повністю визнав себе винним і не відмовився від надання показань.

О 14:58 суд оголосив перерву 15 хв. Пізніше повідомили, що продовження судового розгляду відбудеться 19 травня о 12 годині в Київському апеляційному суді. Засідання закінчилося о 15:22.

Детальний опис подій:

У Солом'янському районному суді м. Києва 18 травня відбулося засідання за обвинуваченням військового РФ Шишимаріна Вадима. Засідання розпочалося о 14:31.

Присутні: 2 прокурори, потерпіла Шеліпова, перекладач, захисник Овсянніков, обвинувачений Шишимарін.

Провадження здійснювалося колегією з 3 суддів.

Відводів жодна зі сторін не заявляла.

Прокурор оголосив короткий зміст обвинувального акту. У акті зазначено, що 24.02.22 Шишимарін Вадим, будучи командиром відділення 4 танкової Кантемирівської дивізії, маючи автоматичну зброю разом з іншими невстановленими військовослужбовцями РФ вирушив у напрямку російсько-українського кордону. 24.02.22 о 9 ранку перетнув кордон України в Сумській обл., відповідно мав статус комбатанта.

Військовослужбовці РФ неодноразово потрапляли під обстріл Збройних сил України. У зв'язку з цими обстрілами, невстановленим керівництвом

російської армії 27-28 лютого прийнято рішення про формування колони з 5 одиниць техніки.

28 лютого з невстановленого досудовим розслідуванням місця, вищевказану колону було розбито, у зв'язку з чим близько 15 військовослужбовців РФ розділилися на декілька груп, до однієї з них увійшов Шишимарін.

28 лютого близько 10:30 ранку військовими РФ на дорозі між смт. Чупахівка та с. Грінченкове був помічений автомобіль сірого кольору, яким керував Арехов В.М. Надалі, коли автомобіль Арехова порівнявся з військовослужбовцями вони обстріляли машину пошкодивши її. Водій зупинився, швидко перебрався на переднє праве сидіння, відкрив праві передні двері та з метою збереження власного життя і здоров'я покинув свій автомобіль, сховавшись на узбіччі дороги.

Після закінчення обстрілу автомобіля п'ять військовослужбовців РФ разом зі своєю зброєю сіли в автомобіль і рушили у напрямку смт. Чупахівка. Біля будинку на тротуарі побачили цивільного мешканця Шаліпова Олександра Федоровича, який був незброєний, одягнений у цивільний одяг, повертався додому, розмовляючи при цьому мобільним телефоном. Військові РФ вирішили, що даний громадянин має намір повідомити про їхнє місцеперебування військовослужбовцям ЗСУ. Військовослужбовець РФ Куфаков надав вказівку Шишимаріну вбити вказану цивільну особу.

Шишимарін 28 лютого близько 19:55 здійснив близько 3-4 прицільних пострілів з вікна автомобіля з особистої автоматичної зброї в Шаліпова. Причиною смерті Шаліпова стало вогнепальне поранення голови. Після чого військовослужбовці РФ продовжили рух автомобілем.

Дорогою зустріли автомобіль білого кольору під керуванням громадянина України Кузьменка, який рухався їм назустріч. Погрожуючи Кузьменку застосуванням зброї, заволоділи автомобілем та продовжили на ньому рух. Переїжджаючи через місток військовослужбовці РФ попали в засідку, організовану місцевими мешканцями, що були озброєні гладкоствольними рушницями. За результатом бою, у якому Куфакова було вбито, російські військові змушені були тікати в напрямку свиноферми, де вони ховалися до ранку 1 березня, а потім вирушили в напрямку села Комиші, надалі 1 березня здалися місцевим мешканцям.

Шишимаріна обвинувачують за ч.2 ст. 438 ККУ. Цивільний позов не заявлявся.

Шишимарін визнав повністю себе винним і не відмовлявся від надання показів. Обвинувачений вступну промову не проголошував.

Прокурор просив, щоб судовий процес відбувався у такому порядку:

1. допит обвинуваченого;
2. допит потерпілої Шеріпової К.С;
3. допит свідка Дикун Ігоря;
4. допит свідка військовослужбовця РФ Мальтісова, котрий безпосередньо був присутній в автомобілі 28.02.2022 під час здійснення Шишимаріном пострілу у громадянина Шеліпова;
5. дослідження речових доказів (телефон вбитого Шеліпова, 5 автоматів військовослужбовців РФ).

Захисник просив суд проводити процес у такому порядку:

1. допит потерпілої Шеліпової;
2. допит обвинуваченого;
3. допит свідків;
4. дослідити матеріали, речові докази.

Суд вирішив:

1. допитати потерпілу;
2. допитати обвинуваченого;
3. допитати свідків Дикун і Мальтісова;
4. дослідити письмові докази сторони обвинувачення;
5. дослідити речові докази сторони обвинувачення.

О 14:58 суд оголосив перерву 15 хв. О 15:20 повідомили, що продовження судового розгляду відбудеться 19.05.2022 о 12 годині у приміщенні Київського апеляційного суду.

Засідання 19 травня.

Короткий опис подій:

Солом'янський районний суд продовжив розгляд справи. Засідання розпочалося о 12:05 та пройшло у будівлі Київського апеляційного суду.

Присутні: 2 прокурори, потерпіла Шеліпова, захисник Овсянніков, перекладачка, обвинувачений Шишимарін.

Порядок судового засідання був наступним:

- Допит потерпілої
- Допит обвинуваченого
- Допит свідка Декуна
- Допит свідка Мальтисова

О 14:04 суд оголосив перерву, після якої зачитав заяву Шеліпової про те, що вона не буде присутня на розгляді далі.

О 14:50 розпочалося дослідження письмових та речових доказів. Після чого на стадії доповнень адвокат попросив змінити порядок розгляду та викликати двох свідків, про яких згадували: прапорщика Makeєва та старшого лейтенанта Калініна. Прокурор повідомив, що і прапорщика, і старшого лейтенанта передали РФ 13 квітня 2022 року. Після цього адвокат відмовився від клопотання та розпочалися судові дебати, на яких виступив прокурор. Адвокат попросив час на підготовку. Суд переніс стадію судових дебатів на 20 травня. Засідання закінчилося о 15:49.

Детальний опис подій:

Солом'янський районний суд м. Києва 19 травня продовжив розгляд справи за обвинуваченням військовослужбовця РФ Вадима Шишимаріна.

Засідання пройшло у будівлі Київського апеляційного суду.

Засідання розпочалося о 12:05.

Присутні: 2 прокурори, потерпіла Шеліпова К.С., захисник адвокат Овсянніков В.В., перекладач, обвинувачений Шишимарін В.Є.

Порядок судового засідання:

12:07 – Допит потерпілої Шеліпової Катерини Степанівни.

28 лютого на початку 10 осіб поїхав подивитися на вирву від вибуху. Шеліпова “справлялася” у дворі. Коли була біля колодязя, почула постріл. Почала набирати номер чоловіка, одночасно відчинила хвіртку і побачила

підсудного з дулом автомата у відкритому вікні машини позаду водія. Закрила хвіртку і стояла хвилин 5. Потім відчинила, виглянула, вийшла на тротуар і побачила, що лежить чоловік, а поруч біла машина. Чоловік уже був вбитий пострілом у голову. Вона почала кричати, довкола зібралися сусіди і вони разом вирішили його перенести та накрити. Все це відбувалося десь об 11-й ранку. Зброї не було у чоловіка, одягнений у цивільний одяг, із собою був велосипед. На думку потерпілої, адекватна міра покарання — довічне ув'язнення. Але якщо його “поміняють” на Маріупольських захисників, то вона буде “за”. На запитання адвоката про дзвінок Шеліпова сказала, що чоловік розмовляв зі своїм товаришем. На запитання судді про обвинуваченого сказала, що він був у військовій формі та з червоною пов'язкою на руці. Автомобіль, яким їхав обвинувачений, був сірого кольору.

12:23 – Допит Шишимаріна Вадима Євгеновича.

27 лютого військові РФ прибули на локацію. Протягом дня інженери поставили пастки, одна з яких спрацювала ввечері. 28 лютого розпочали рух до Росії у складі колони з 5 машин. За кілька годин колону розбили. Ті, що залишилися, відступали кілометр або трохи більше і побачили цивільну машину “Фольксваген пассат”. Капітан сказав обвинуваченому оглянути машину. Шишимарін відповів, що не вміє водити, тому до машини пішли троє: Шишимарін, невідомий та Іван Мальтисов. В машину сіли 5 людей: обвинувачений сів за водієм, справа від нього сів Іван Мальтисов, невідомий сів за кермо. Перед початком руху у колоні прапорщик Матвєєв сів за кермо, праворуч від нього сів невідомий, за водієм сидів Шишимарін, праворуч від Шишимаріна – Мальтисов, а старший лейтенант Калінін сидів у багажнику. Дорогою прапорщик побачив чоловіка, який розмовляв телефоном. Прапорщик сказав, що чоловік дзвонить військовим і сказав Шишимарину стріляти. Шишимарін не вистрілив. Тоді невідомий розвернувся до обвинуваченого і почав загрозливим тоном наказувати вистрілити, коментуючи тим, що вони не доїдуть та їм загрожує небезпека. Обвинувачений не бачив чоловіка, доки машина з ним не зрівнялася. Шишимарін вистрілив коротку чергу. Вони рухалися далі, назустріч їхала машина. Прапорщик перегородив дорогу та сказав виходити з машини. Почали рух в іншій машині, потім помінялися, прапорщик сів у багажник, а невідомий сів за кермо, і потрапили до засідки. Мисливці вбили водія та машина пішла в кювет.

Після обстрілу почали відступати. Побачили цивільну людину, здали їй своє спорядження і потім здалися ЗСУ, опір не чинили. На запитання прокурора про те, чи був у машині його командир, Шишимарін відповів, що не було. Прапорщик не був безпосереднім командиром обвинуваченого, але мав вище звання. Невідомого Шишимарін раніше не бачив, його звання не знає. Потерпілу не бачив, коли зрівнялися з воротами.

Здався, бо не бачив сенсу йти до військових РФ, вважав за потрібне здатися, але залишитися живим. Стріляв з АК74М за номером 8439778. На запитання потерпілої відповів визнанням провини та просив вибачення за скоєне.

Щодо військових дій нічого не знав, було завдання проїхати у складі колони. На запитання адвоката сказав, що 23 лютого надійшов наказ зібрати речі та взяти сухпайки на три дні для того, щоб у колоні проїхати та повернутися. Коли стріляв, мети вбивати не було.

13:00 – Допит свідка Декуна Ігоря Івановича.

Обвинуваченого бачив, є сусідом потерпілої. 28 лютого десь о 10:30 стояли на вулиці з батьком та двома сусідами. Почули автоматні черги. Через хвилин 30 почули зростаючий звук, побачили автомобіль сірого кольору марки Volkswagen. Тільки виїхав автомобіль на вулицю, почули автоматну чергу. Далі свідок побачив із автомобіля з лівого боку дим з автомата. Автомобіль їхав назустріч свідку. Вони з батьком та сусідами зайшли в приміщення і свідок побачив, що скла не було і багажник був відкритий, люди всередині були у військовій формі РФ. Звук був від пошкодженої передньої лівої шини. За кілька хвилин свідок, його батько та сусіди почули плач сусідки Шеліпової Катерини. Свідок підбіг і побачив тіло чоловіка потерпілої. Він лежав на спині. Біля лівої руки лежав його мобільний телефон. Частина черепа була відсутня.

13:20 – Допит свідка Мальтисова Івана Валерійовича.

24 лютого заїхали в Україну колоною, зупинилися для переформування та вирушили лише 25 лютого. Зупинилися у лісі. Вночі хтось став на фішку і танкісти зробили постріли. Поранено чотирьох. Після командир полку наказав сформувати колону і поранених вивезти до РФ. 27 лютого колона з 5 машин вирушила. Коли машина, в якій їхали свідок та обвинувачений, зрівнялася із цивільним, Вадим вистрілив під тиском невідомого військовослужбовця. Останні три цифри номера зброї свідка — 871.

О 14:04 суд оголосив перерву 30 хв. Після перерви суд зачитав заяву Шеліпової про те, що вона не буде присутня на розгляді далі.

14:50 – Дослідження письмових та речових доказів.

Постанови про призначення групи прокурорів, про створення слідчої групи, про виділення матеріалів із матеріально-досудового розслідування, про надання доступу до матеріалів досудового розслідування (підозрюваний та захисник ознайомилися з матеріалами справи), протокол пред'явлення особи для впізнання за фотознімками (від 25 квітня про те, що свідок упізнав підозрюваного), протокол пред'явлення особи для впізнання за фотознімками (від 25 квітня про те, що потерпіла впізнала підозрюваного), протокол слідчого експерименту від 25 квітня 2022, протокол слідчого експерименту 30 квітня 2022 (за участю обвинуваченого та свідка), протокол слідчого експерименту 22 квітня 2022 (на місці, де вбили невідомого), акт прийняття передачі зброї (3 автомати), акт прийняття передачі зброї (2 автомати), протокол огляду (2 автомати), протокол огляду (3 автомати), протокол огляду від 30.04.22 "Ведомость закрєплення оружжя за личным составом", постанова про визнання документів від 30.04.22 "Ведомость закрєплення оружжя за личным составом", протокол огляду телефону, протокол про визначення речових доказів (телефону), постанова про призначення амбулаторної комплексної судово-психологічної експертизи, постанова про призначення судово-медичної медико-криміналістичної експертизи, постанова про призначення балістичної експертизи, 2 постанови про надання речових доказів, постанова про визнання речовим доказом.

Речовими доказами є телефон потерпілого та 5 автоматів.

15:25 – Стадія доповнень: Адвокат попросив змінити порядок розгляду та викликати двох свідків, про яких згадували: прапорщика Макєєва та старшого лейтенанта Калініна. Прокурор повідомив, що і прапорщика, і старшого лейтенанта передали РФ 13.04.2022. Після цього адвокат відмовився від клопотання.

15:30 – Початок судових дебатів. Виступив прокурор, адвокат попросив час на підготовку.

О 15:49 оголосили про завершення засідання. Наступне призначили на 20 травня, 11.00 ранку у приміщенні Київського апеляційного суду.

Засідання 20 травня.

Короткий опис подій:

Засідання розпочалося о 11:02 у приміщенні Київського апеляційного суду. 20 травня завершилися дебати у справі військовослужбовця РФ Вадима Шишимаріна, якого звинувачують у порушенні законів і звичаїв війни.

Адвокат заявив, що обвинувачений не мав наміру скоїти злочин, і хотів врятувати своє життя. А загрозу своєму життю він відчував не тільки з боку ЗСУ, а й від свого безпосереднього керівництва, прапорщика Макєєва та Куфакова.

Адвокат заявив про невинуватість підозрюваного, попросив виправдати підзахисного.

В останньому слові Шишимарін сказав, що шкодує про те, що зробив. Про те, що щиро розкаюється.

Об 11:37 суд оголосив про завершення засідання, наступне призначили на 23 травня.

Детальний опис подій:

20 травня завершилися дебати у справі військовослужбовця РФ Вадима Шишимаріна, якого звинувачують у порушенні законів і звичаїв війни.

Адвокат сказав, що відповідне значення мало те, в якій послідовності зайняли місце військовослужбовці в автомобілі, в якому вони пересувались. А саме, що Куфаков зайняв місце біля водія, з цього місця краще вести спостереження за дорогою, контролювати навколишню обстановку та віддавати накази присутнім особам в автомобілі. Тому, на думку захисника, Шишимарін сприймав Куфакова як командира в бойових умовах і мав підпорядковуватися старшому за званням.

Адвокат попросив суд звернути увагу, що перший наказ на здійснення пострілів віддає прапорщик Макєєв, який старший по званню Шишимаріна. Підозрюваний відмовляється виконувати цей наказ. Другий наказ віддав Куфаков, і знову Шишимарін відмовляється виконувати цей наказ, і вже після цього Куфаков починає тиснути та погрожувати Шишимаріну, кажучи про те, що цивільна особа знаходиться з мобільним телефоном та може передати їх координати військовослужбовцям ЗСУ.

Також адвокат заявив, що обвинувачений не мав наміру вбити цивільну людину. Адвокат заявив, що Шишимарін, робив неприцільні постріли і не мав

наміру вбивати цивільну людину, а наказ виконував не з метою вбити, а формально, сподіваючись на те, що не влучить.

Адвокат заявив, що обвинувачений не мав наміру скоїти злочин, і хотів врятувати своє життя. А загрозу своєму життю він відчував не тільки з боку ЗСУ, а й від свого безпосереднього керівництва, прапорщика Максимєва та Куфакова. Адвокат заявив про невинуватість підозрюваного, попросив виправдати підзахисного.

В останньому слові Шишимарін сказав що шкодує про те що зробив. Шишимарін сказав, що щиро розкаюється.

Об 11:37 суд оголосив про завершення засідання, оголошення вироку призначили на 23 травня.

Засідання 23 травня.

Короткий опис подій:

Солом'янський районний суд м. Києва оголосив вирок військовослужбовцю РФ Вадиму Євгеновичу Шишимаріну. Засідання розпочалося о 12:02 та пройшло у будівлі Київського апеляційного суду. Суддя зачитав весь текст вироку.

У вирокі наголошується, що, попри показання обвинуваченого, що він випадково поцілів у Шеліхова, суд дійшов до переконання, що вбивство було здійснено із прямим умислом. Суддя також додав, що вина обвинуваченого у вчиненні злочину повністю підтвердилася під час судового розгляду. Обставиною, що пом'якшує покарання, визнали лише те, що військовий співпрацював зі слідством.

У результаті, задовольнивши вимогу звинувачення, суд засудив Вадима Шишимаріна до довічного позбавлення волі.

Речові докази: 5 автоматів із магазинами, гільзи, телефон убитого. Шишимарін підтвердив, що йому зрозумілі усі формулювання.

Суд оголосив, що вирок протягом 30 днів може бути оскаржений. Засідання закінчилося о 12:55.

Після оголошення вироку адвокат Шишимаріна Віктор Овсянніков заявив, що й надалі прагнутиме виправдання свого підзахисного і не виключає подання апеляції.

Детальний опис подій:

Солом'янський районний суд міста Києва 23 травня оголосив вирок військовослужбовцю РФ Вадиму Євгеновичу Шишимаріну. Засідання пройшло у будівлі Київського апеляційного суду.

Засідання розпочалося о 12:02.

Суддя зачитав весь текст вироку.

Суд зачитав характеристику Шишимаріна. Далі було зачитано частини декларації ООН, статті Конституції України та інші документи, що стосуються справи, а саме незалежності України, збройної агресії та порушення законів та звичаїв війни. Суд озвучив обставини у справі про вбивство Олександра Шеліпова. Зачитані свідчення потерпілої Шеліпової, свідка Декуна, свідка Мальтисова. Далі суд розповів про всі письмові та речові докази.

У вироку наголошується, що, попри показання обвинуваченого, що він випадково поцілів у Шеліпова, суд дійшов до переконання, що вбивство було здійснено із прямим умислом. Суддя також додав, що вина обвинуваченого у вчиненні злочину повністю підтвердилася під час судового розгляду. Обставиною, що пом'якшує покарання, визнали лише те, що військовий співпрацював зі слідством.

У результаті, задовольнивши вимогу звинувачення, суд засудив Вадима Шишимаріна до довічного позбавлення волі. Речові докази: 5 автоматів із магазинами передати ЗСУ, гільзи знищити, телефон убитого передати Шеліповій.

Шишимарін підтвердив, що йому зрозумілі усі формулювання.

Вирок протягом 30 днів може бути оскаржений.

О 12:55 оголосили про завершення засідання.

Після оголошення вироку адвокат Шишимаріна Віктор Овсянніков заявив, що й надалі прагнутиме виправдання свого підзахисного і не виключає подання апеляції.

Пізніше стало відомо, що адвокат Шишимаріна Віктор Овсянніков подав апеляцію.

Експертна оцінка справи.

Володимир Яворський, член експертної ради Центру громадянських свобод.

Справа військового РФ Вадима Шишимаріна показала важливі проблеми судової системи.

Одразу зазначу, що в мене немає сумнівів, що він винен у навмисному вбивстві.

Подив викликає той факт, що адвокат просив виправдати Шишимаріна, бо він виконував наказ. Це насправді ніколи не може бути підставою для повного виправдання, бо скоєно вбивство, це може бути лише підставою для перекваліфікації дій, а тому це надзвичайно слабка позиція захисту.

Дивною обставиною в цій справі є й те, що, як виявилось, Україна вже обміняла у квітні двох із п'яти військових РФ, що брали участь у цьому вбивстві. Причому один з них фактично віддавав наказ про вбивство. Хто, коли і на якій підставі віддав наказ на обмін, залишається загадкою. Це піднімає вкотре питання, що **Україна вже не вперше віддає на обмін міжнародних злочинців**. Раніше вже віддавали беркутівців, які розстрілювали Майдан, винних у справі збитого боїнга. Законами України процедури обміну не визначені. Але про будь-які міжнародні суди і правосуддя можна буде забути, якщо таке продовжуватиметься далі. Більше того, їх обміняли навіть без допиту. Їхніх свідчень у цій справі немає. Єдине, що може тут тішити, це те, що українці завдяки обміну потрапили додому.

Далі для виникають питання: чому один військовий на лаві підсудних, а інший, який був в їхній групі, виступає лише в ролі свідка. За всіма ознаками, він є очевидним співучасником злочину, а не простим свідком. Хто і чому відніс російського військового в цій справі до ролі свідка, також є дуже дивною й незрозумілою обставиною. Фактично таким чином другий військовий може уникнути покарання за співучасть.

Шишимаріна звинувачують у порушенні законів та звичаїв війни. На мою думку, це помилкова кваліфікація його дій або щонайменше вона не може бути доведена за наявних доказів.

Вбивство цивільного не завжди є порушенням законів і звичаїв війни. Для того, щоб довести цей злочин, потрібно в першу чергу допитати того, хто віддав

наказ, щоб з'ясувати причину вбивства. Особливо, коли є сумніви щодо причини. В цій справі військові стверджують, що зустріли людину, яка почала телефонну розмову і могла повідомити про їхнє місцеперебування. Цивільний, що повідомляє про розташування військ, втрачає імунітет захисту як цивільного, оскільки бере участь у знищенні військових. Вбивство такого цивільного швидше за все не буде розглядатися як вбивство цивільного і, відповідно, міжнародним злочином. Тобто, відповідальність військового є коли він вбиває людину, розуміючи, що вона цивільна. Однак допитати тих, хто віддав наказ, немає можливості: один вбитий, інші двоє обміняні. Тобто ці обставини не можуть бути доведеними, а тому мають тлумачитися на користь обвинуваченого.

Також варто зважити на те, що військові не вбивали всіх цивільних підряд без оцінки загроз. Вони відпустили водія машини, охоронця та взагалі не вбили жодного іншого цивільного. Це свідчить на користь того, що вони вбили, бо вважали, що ця людина може співпрацювати з військовими України.

Ми знаємо, що вони помилялися в оцінці загрози, однак це не створює їхній умисел на порушення законів і звичаїв ведення війни, бо для цього потрібний прямиий умисел.

З огляду на це, логічним видається, що Шишимаріна **не можна засуджувати за порушення законів і звичаїв ведення війни**. В даному випадку мова може йти швидше за все про умисне вбивство, вчинене групою осіб та перевищення повноважень, що призвело до смерті особи. Причому двоє військових РФ мають нести відповідальність, оскільки явно непропорційно оцінили загрозу й вбили людину, що не виконувала військових функцій насправді. Наслідком цього має бути значно менше покарання.

Існують ризики, що ця проблема може повторитися і з іншими справами про порушення законів і звичаїв війни, й це призведе до формування цілком хибної судової практики. Наприклад, на момент розгляду цієї справи завершується розгляд справ проти двох військових РФ у Полтаві, що стріляли з "градів", де також прокуратура і суд обмежується доведенням фактів обстрілів з "градів" без оцінки того, чи стріляли вони по військових цілях чи умисно обстрілювали цивільні об'єкти. Тих, хто віддав їм наказ це зробити, також допитати неможливо.

Також вже зараз очевидна проблема нечіткості визначення складу злочину за статтею 438 Кримінального кодексу (порушення законів і звичаїв

війни), за якої абсолютно не зрозуміло, які дії є кримінально карними. І якщо ці військові звернуться до Європейського суду з прав людини, то, цілком ймовірно, можуть виграти свою справу. Україна опиниться тоді в доволі складній ситуації.

Також проблемою є відмова від цивільного позову дружини потерпілого. У неї не було в справі адвоката. Звісно, вона може пізніше звернутися до суду щодо відшкодування, однак видається, що за відсутності правової допомоги, вона не буде цього робити. Видається, що це зроблено з метою пришвидшити судовий процес, але ціною інтересів потерпілого. Це очевидно негативна практика.